

DOI 10.31558/2307-2318.2023.2.1

УДК 330.14:378.1

JEL: A22, D 24, J 24

Дороніна О.А.,

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту та поведінкової економіки, Донецький національний університет імені Василя Стуса,
ORCID: 0000-0001-7430-4881
o.doronina@donnu.edu.ua

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОЛОДІ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Стаття присвячена теоретичному обґрунтуванню потенціалу формування інтелектуального капіталу на основі дослідницьких компетентностей молоді та розробці механізму їх розвитку в освітньому середовищі. На основі узагальнення навичок майбутнього згенеровано дослідницькі компетентності, що формують інтелектуальний капітал молоді та будуть затребувані на ринку праці. Запропоновано розділити їх на три базові групи: інтелектуальні, організаційно-технологічні, соціально-комунікативні. З метою формування зазначених груп компетентностей у молоді розроблено відповідний механізм, що реалізуватиметься в освітньому середовищі та спрямований на формування інтелектуального капіталу молоді за рахунок набуття нею дослідницьких компетентностей, які будуть затребувані ринком праці в майбутньому та визначатимуть конкурентоспроможність їх власників.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, людський капітал, конкурентоспроможність, дослідницькі компетентності, молодь, освітнє середовище
Рис. – 1, Табл. – 1, Літ. – 11

Doronina Olha

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Management and Behavioral Economics, Vasyl Stus Donetsk National University

DEVELOPMENT OF RESEARCH COMPETENCES OF YOUTH IN THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A MEANS OF INTELLECTUAL CAPITAL FORMATION

The article is devoted to the theoretical substantiation of the potential for the formation of intellectual capital based on the research competencies of youth and the development of the mechanism of their development in the educational environment. Based on the generalization of future skills, research competences that form the intellectual capital of youth and will be in demand on the labor market have been generated. It is proposed to divide them into three basic groups: intellectual, organizational-technological, social-communicative. In order to form the specified groups of competences among young people, an appropriate mechanism has been developed. It will be implemented in the educational environment and is aimed at forming the intellectual capital of youth at the expense of their acquisition of research competences, which will be in demand in the labor market in the future and will provide the competitiveness of their owners.

Keywords: intellectual capital, human capital, competitiveness, research competences, youth, educational environment

Fig. – 1, Table – 1, Lit. – 11

Постановка проблеми. Інтелектуальний капітал є однією з важливих детермінант розвитку економіки знань та засобом забезпечення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання та національних економік. На індивідуальному рівні (рівні людського потенціалу), він забезпечує високу конкурентоспроможність його власника на ринку праці, гідний рівень умов та оплати праці через здатність виконувати інноваційну працю, створювати нові знання та унікальні продукти. Зазначені обставини обумовлюють важливість виявлення та практичного впровадження дієвих засобів формування інтелектуального капіталу, напрацювання відповідних управлінських заходів задля використання в діяльності суб'єктів економіки знань. Для України в умовах повномасштабної військової агресії РФ ця проблематика набуває особливого сенсу, оскільки по-перше, мають місце серйозні втрати інтелектуального капіталу та його складових, що необхідно відновити, а по-друге, виникають багато проблем, вирішення яких потребує інноваційних підходів, нових знань та розробки новітніх технологій, виробів, речовин, зокрема в секторі, який забезпечує обороноспроможність країни. В такій ситуації, за наявності цілої низки чинників, що обмежують відтворення інтелектуального капіталу й ускладнюють управління ним, постає завдання пошуку відповідних засобів та шляхів формування інтелектуального капіталу. Вважаємо, що одним з таких дієвих засобів, реалізація якого є реальною й в умовах воєнного стану в Україні, може стати акцент на формуванні (нагромадженні) інтелектуального потенціалу молоді, яка є найбільш прогресивною соціальною групою суспільства, а середовищем в якому це може відбуватись має стати освітня сфера. Зазначене міркування визначило мету даного дослідження та його змістовний фокус.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Багатоаспектна категорія «інтелектуальний капітал» є предметом численних досліджень зарубіжних і вітчизняних науковців, що присвячені тлумаченню сутності цього поняття, його структури та взаємозв'язку з суміжними економічними категоріями, напрацюванню підходів до оцінювання інтелектуального капіталу, ролі інтелектуального капіталу в розвитку економіки знань та інноваційній діяльності, а також розробці пропозицій щодо управління інтелектуальним капіталом. Серед науковців, які вивчали ці питання – Беккер Г., Бредлі К., Брукінг Е., Едвінссон Л., Мелоун М., Стюарт Т., Уорд А., Хадсон В., Герасименко О.О., Грішнова О.А., Журавель О. В., Загородній А.Г., Ілляшенко С.М., Карпенко А.В., Кендюхов О.В., Клименко І. С., Колот А.М., Партин Г.О., Седляр Д.О., Тарануха О. М., Федулова Л.І. та інші. На методологічній основі цих досліджень та з урахуванням наукового доробку щодо механізмів формування інтелектуального капіталу на різних рівнях управління в даному дослідженні зосередимо увагу на формуванні інтелектуального капіталу в освітньому середовищі за рахунок дослідницьких компетентностей, що у сучасних умовах відіграють прогресивну роль у створенні об'єктів інтелектуальної власності та забезпеченні конкурентоспроможності.

Метою статті є теоретичне обґрунтування потенціалу формування інтелектуального капіталу на основі дослідницьких компетентностей молоді та розробка механізму їх розвитку в освітньому середовищі.

Викладення основного матеріалу. Інтелектуальний капітал та інноваційна праця виступають головними факторами економічного зростання в економіці знань, при цьому відбувається небачене зростання ролі знань, інформації, інтелекту, інновацій [8, с. 19-20]. В умовах переходу до постіндустріального суспільства, побудови економіки на інноваційній основі саме інтелектуальний капітал стає найважливішим стратегічним ресурсом: він забезпечує перехід економіки до нового технологічного укладу, сприяє впровадженню енергопрацевозберігаючого типу виробництва, підвищує

продуктивність праці, формує інноваційний тип мислення та інноваційну культуру, забезпечує створення об'єктів інтелектуальної власності, генерування інновацій [9, с.17].

Науковці виділяють такі основні підходи до визначення сутності поняття «інтелектуальний капітал» [4, с.69]:

- 1) як актив, що володіє здатністю приносити дохід;
- 2) з позиції процесу, тобто його здатності до відтворення та можливості залучення в процес кругообігу, в якому здійснюється його виробниче споживання;
- 3) як результат, оскільки приносить позитивний економічний і соціальний ефект;
- 4) як систему сукупність взаємозалежних і взаємодіючих певним чином елементів з визначеними структурними зв'язками.

На основі цих підходів, Карпенко А.В. пропонує під інтелектуальним капіталом розуміти активний елемент, систему інтелектуальних цінностей (знання, навички, досвід, творчі здібності, вміння, технічні і програмні засоби, структура, інформація, засоби її необхідного захисту – інтелектуальна власність та інші нематеріальні активи), які безпосередньо приймають участь в створенні цінностей і в процесі свого відтворення забезпечують отримання певного результату та досягнення конкурентних переваг індивіду, підприємству й країні в цілому [4, с. 69]. В нашому дослідженні виходимо саме з цього тлумачення інтелектуального капіталу, оскільки в його змістовному фокусі – система інтелектуальних цінностей, що згідно висунутої гіпотези дослідження має сформуватись у індивіда на основі дослідницьких компетентностей, перш за все, в освітньому середовищі.

Наразі в економічній літературі відсутнє однозначне визначення структури інтелектуального капіталу, проте переважна більшість дослідників [4, 5, 7,11] серед його компонентів у якості важливої складової виокремлюють людський капітал, що включає рівень освіти (знання), професійну підготовку (навички, вміння, досвід роботи), стан здоров'я, володіння економічно значущою інформацією, мотивованість, мобільність працівника творчі та інтелектуальні властивості людей, їхні моральні цінності, мотивацію, культурний рівень, тощо [5, с. 41; 7, с. 33]. При цьому слід зауважити, що всі інші компоненти інтелектуального капіталу, зокрема, організаційний та клієнтський капітали є певною мірою похідним від людського капіталу, оскільки створюються з використанням його сукупних характеристик.

Найголовнішими характеристиками інтелектуального капіталу є [7, с.32]:

невичерпність, оскільки знання формуються, накопичуються та поширюються серед працівників підприємства і, отже, обсяг інтелектуального капіталу зростає;

одночасність використання – знання одночасно можуть використовувати багато працівників;

нелінійність – прибутковість інтелектуального капіталу зростає у процесі його накопичення;

невіддільність капіталу від його носія – певної людини, внаслідок чого як актив він є практично неліквідним.

Зазначені особливості визначають специфіку управління інтелектуальним капіталом, зокрема на етапі його формування. Як зазначено вище, знання є важливим компонентом інтелектуального капіталу, отже унікальність, сучасність, міждисциплінарність знань визначають його рівень та спроможність створювати нові знання. Поширеною в наукових публікаціях є думка про те, що інтелектуальний капітал – це капітал, зумовлений знаннями [7, с.32]. Вартість знання визначається ринковою вартістю рішень (технічних, соціальних, поведінкових і т.ін.), одержуваних з його допомогою. Більше дороге й конструктивне знання, що забезпечує швидке одержання практичного результату, може користуватися підвищеним попитом [6, с.860].

Освіта виступає як найважливіший засіб формування суб'єктивованого знання й поліпшення якості людського капіталу [6, с.863]. Досліджуючи питання формування інтелектуального капіталу в освітньому середовищі, визначаючи поширеність сучасного тренду навчання протягом життя та усвідомлюючи, що дослідницькі навички можуть формуватися на будь-якому з рівнів освіти, в даній роботі більш детально зупиняємось на їх розвитку у закладах вищої освіти (ЗВО). У розвинених країнах світу університети вважаються базовою ланкою економіки знань, а їх місії у першу чергу будуються на дослідженнях, які генерують знання, на викладанні, яке передає знання, і на внеску у місцевий та регіональний добробут й економічний розвиток [10, с.191]. Таким чином, середовище вищої освіти разом з іншими важливими його функціями має сприяти формуванню дослідницьких компетентностей в освітній, науковій, позанавчальній діяльності здобувачів, що будуть змінювати інтелектуальний капітал молоді та забезпечувати її конкурентоспроможність на ринку праці.

У монографічній праці д.е.н., проф. Колот А.М. та к.е.н, доц. Герасименко О.О. наголошують, що сучасне суспільство за своїми характеристиками, цінностями, рушійними силами все більше стає інформаційним, знаннєвим, інноваційним. Трудова діяльність у багатьох сферах у багатьох сферах економічної діяльності стає дедалі насиченою цими компонентами, набуває поширення «інноваційна праця» [8, с. 20]. Інноваційну працю науковці визначають як трудову діяльність, для якої характерна висока частка знанневої, інтелектуальної, творчої компоненти й яка здатна задовольнити суспільні потреби з більшим корисним ефектом [8, с. 22].

Спроможність працівника до інноваційної праці визначається перш за все, наявністю в нього набору унікальних компетентностей, що дозволяють йому створювати інноваційні продукти праці, продукувати нові знання та генерувати креативні ідеї. Актуальності набуває розвиток таких компетентностей у молоді, яка буде виходити на ринок праці в найближчому майбутньому або вже задіяна у сфері праці. Вважаємо, що акцент має бути на зроблений перш за все на молоді й це може бути аргументовано такими тезами:

по-перше, людський та інтелектуальний капітал представників цієї категорії перебуває на стадії формування та більш «відкритий» до такого роду впливу;

по-друге, саме молодь є найбільш прогресивною частиною суспільства та робочої сили, готовою та спроможною активно використовувати digital-технології;

по-третє, за рахунок високих амбіцій та особливого набору цінностей молодь в переважній більшості випадків є більш мотивованою порівняно з представниками інших вікових груп;

по-четверте, якщо розглядати ринок праці майбутнього (через 10-15 років), то саме ті, хто наразі відноситься до категорії «молодь» будуть представляти на ньому найбільшу за кількістю вікову групу.

по-п'яте, молодь сконцентрована в навчальних закладах різних типів, а саме навчальні заклади (освітні середовище) розглядаємо як один з найбільш прогресивних майданчиків формування інтелектуального капіталу та тих компетентностей, що на сьогодні та в майбутньому будуть формувати його «ядро».

Конкурентоспроможність людського та інтелектуального капіталів в умовах економіки знань першочергово визначається наявністю у їх власника навичок та компетентностей, що є унікальними та будуть затребувані в майбутньому.

Останніми роками міжнародні та вітчизняні експерти, аналітичні центри проводять дослідження щодо того, які навички будуть затребувані в майбутньому. Аналітичні огляди та звіти з подібних досліджень свідчать, що за останнє десятиріччя з розвитком цифрової економіки, поширенням глобальних тенденцій в сфері праці та людських ресурсів топ-лист таких навичок набуває значних змін і збагачується

навичками, які обумовлюють здатність їх власника до інноваційної праці. При цьому, переважна більшість таких навичок може бути віднесена до soft skills (універсальних навичок).

Є вагомими підстави вважати, що наступне десятиліття стане часом особливо інтенсивних змін у розвитку людського капіталу й технологій. Штучний інтелект, хмарні обчислення, Big Data, диджиталізація, роботизація, автоматизація, віртуальна та доповнена реальність – ці та інші тренди робочих місць уже визначають вимоги до навичок, кваліфікацій і професій майбутнього [1].

Зважаючи на визначені Національною економічною стратегією 2030 стратегічні цілі та завдання щодо розвитку економіки країни та людського капіталу до 2030 року, Національне агентство кваліфікацій називає 30 навичок, що будуть найважливішими для працівників майбутнього десятиліття (табл.1).

Таблиця 1 - Навички майбутнього та дослідницькі компетентності, що формують інтелектуальний капітал молоді

<i>Найважливіші навички майбутнього десятиліття за даними Національного агентства кваліфікацій</i>		
1. Системне мислення (здатність ідентифікувати складні системи й працювати з ними)	11. Багатомовність і мультикультуралізм (вільне володіння англійською та іншою мовами, розуміння національно-культурного контексту країн-партнерів, розуміння специфіки роботи в галузях промисловості інших країн)	21. Знання хмарних технологій
2. Критичне мислення	12. Лідерство, можливість працювати в команді, групі та з окремими особами	22. Програмування ІТ-рішень
3. Підприємницьке мислення	13. Розвинений естетичний смак	23. Володіння навичками продажу та маркетингу
4. Аналітичне мислення	14. Творчість	24. Володіння дистанційним інструментарієм роботи
5. Навички міжгалузеві комунікації (розуміння технологій, процесів і ринкової ситуації в різних суміжних і окремих галузях)	15. Креативність	25. Можливість управління проектами і процесами
6. Бережливе ставлення до виробництва	16. Цікавість	26. Робота зі штучним інтелектом
7. Комерційна обізнаність	17. Ініціативність	27. Цифрова грамотність
8. Управління складними автоматизованими комплексами	18. Стресостійкість	28. Робота із віртуальною та доповненою реальністю
9. Фінансова грамотність	19. Гнучкість	29. Знання технології блокчейн
10. Орієнтація на клієнта, можливість працювати із запитамі споживачів	20. Пристосованість	30. Уміння працювати в умовах високої невизначеності і швидкої зміни умов завдання.
Топнавички 2025 <i>(за даними звіту Всесвітнього економічного форуму “The Future of Jobs Report ”2020)</i>		Топнавички 2030 <i>(за даними Організація економічного співробітництва та розвитку “Learning Compass 2030” 2019)</i>
Аналітичне мислення та інновації		Критичне мислення
Активне навчання та стратегії навчання		Креативне мислення
Комплексне розв’язання проблем		Уміння вчитись
Критичне мислення та аналіз		Саморегулювання (вміння керувати своєю поведінкою)
Креативність, оригінальність та ініціативність		Емпатія
Лідерство та соціальний вплив		Впевненість у собі та своїх силах

Продовження табл. 1

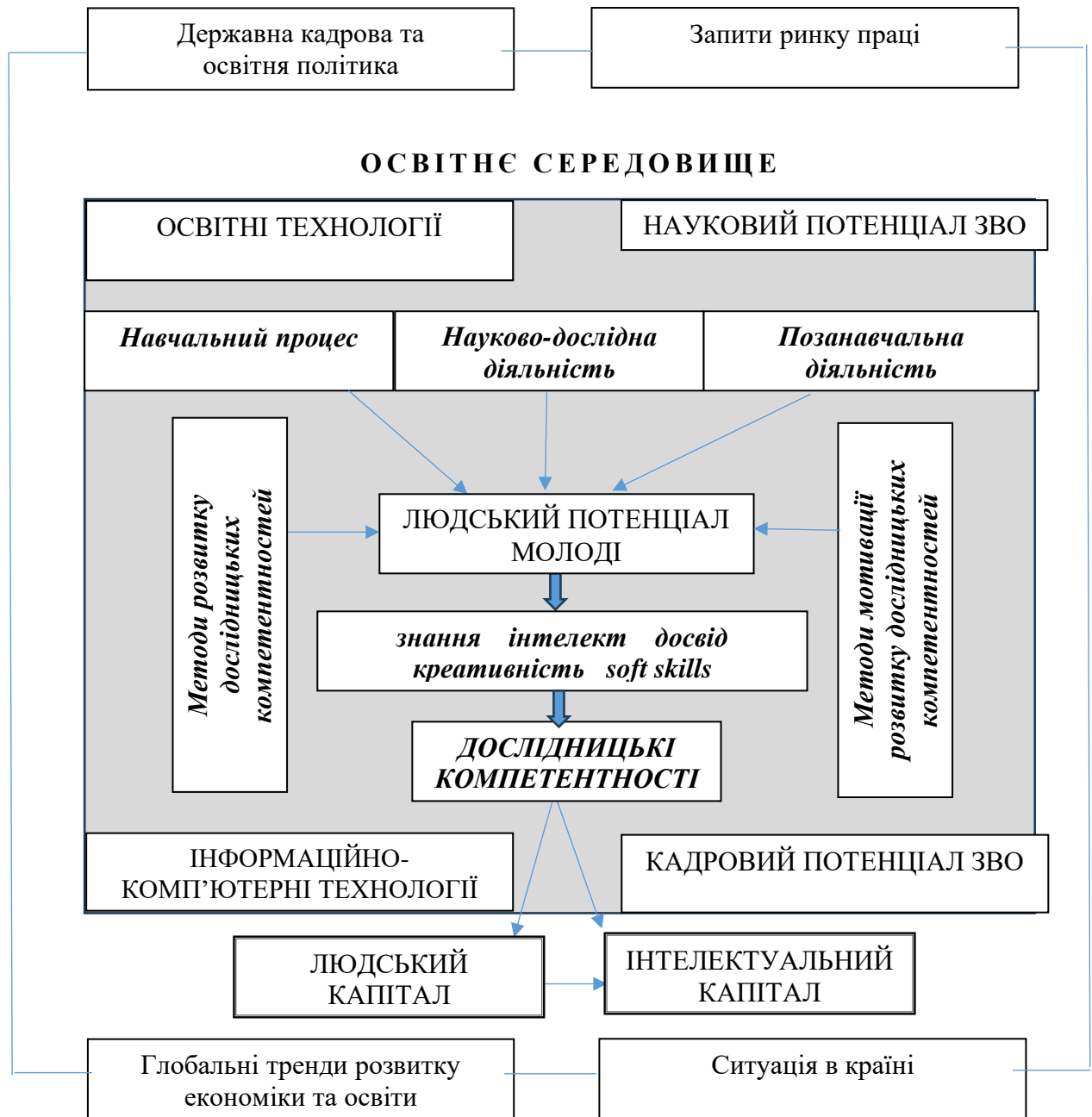
Використання технологій, моніторинг та контроль	Відповідальність	
Дизайн технологій та програмування	Вміння працювати в команді	
Витривалість, стресостійкість та гнучкість	Використання нових пристроїв інформаційних та комунікаційних технологій	
Аргументування, розв'язання проблем та генерування ідей		
Дослідницькі компетентності, що формують інтелектуальний капітал молоді та будуть затребувані на ринку праці		
<i>інтелектуальні</i>	<i>організаційно-технологічні</i>	<i>соціально-комунікативні</i>
Креативне мислення Критичне мислення Системне мислення Аналітичне мислення Оригінальність Генерування ідей	Ініціативність Гнучкість Вміння управляти часом Уміння працювати в умовах невизначеності Відповідальність Активне навчання Digital-компетентності	Багатомовність та крос-комунікабельність Лідерство Вміння працювати в команді дослідників Стресостійкість Стійкість до критики Вміння аргументування та презентації власних ідей

Джерело: розроблено автором з використанням даних [1,3]

Дослідження «Future of Work 2030: як підготуватись до змін в Україні», що реалізовано Центром «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» (Career Hub, експертна платформа) в межах програми «Мріємо та діємо» за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) містить огляд ключових тенденцій майбутнього, бачення робочого місця — 2030, актуальні навички для роботи майбутнього та змін, яких потребує система освіти, щоб готувати молодь до працевлаштування [3, с.6]. У межах згаданого дослідження було запропоновано представникам (-цям) бізнесу та молоді розглянути перелік 10 навичок, які будуть найактуальнішими на глобальному ринку праці (виокремлених у звіті Всесвітнього економічного форуму і дослідженні Організації економічного співробітництва та розвитку), й обрати ті з них, які будуть найбільш затребуваними на ринку праці України. Топ навичка 2025 (згідно зі списком ВЕФ) з позиції молоді: витривалість, стресостійкість, гнучкість, а з позиції бізнесу – аналітичне мислення та інноваційність [3, с.70]. І молодь, і бізнес, і експерти (-ки) солідарні в тому, що топ навичкою 2030 (відповідно до списку ОЕСР) є вміння вчитись. До другого ешелону найбільш затребуваних навичок у 2030 році належать креативне мислення та вміння працювати в команді [3, с.73].

Узагальнюючі представлені в табл.1 навички майбутнього згенеруємо дослідницькі компетентності, що формують інтелектуальний капітал молоді та будуть затребувані на ринку праці. Пропонується розділити їх на три базові групи: інтелектуальні, організаційно-технологічні, соціально-комунікативні (табл.1).

З метою формування зазначених груп компетентностей у молоді пропонується відповідний механізм (рис.1), що реалізуватиметься в освітньому середовищі та спрямований на формування інтелектуального капіталу молоді за рахунок набуття нею дослідницьких компетентностей, які будуть затребувані ринком праці в майбутньому та визначатимуть конкурентоспроможність їх власників.

Рис.1. Механізм розвитку дослідницьких компетентностей молоді в освітньому середовищі

Освітнє середовище, на нашу думку, буде спроможним сприяти розвитку дослідницьких компетентностей молоді, коли воно має певні характеристики, основні з яких наведено на рис.1. Це - сучасні освітні технології, потужний науковий потенціал ЗВО, якісний кадровий потенціал ЗВО, прогресивні інформаційно- комп'ютерні технології та технічне забезпечення процесу підготовки здобувачів. Безумовно, в умовах воєнного стану освітнє середовище має відповідати, перш за все, вимогам безпековості.

Запропонований механізм ґрунтується на поєднанні освітньої, науково-дослідної та позанавчальної діяльності. Підтримуємо висновок, що міститься у публікації Шестаковської Т.Л. та Ярового Т.С. [11, с.95] відносно того, що популяризація науки серед молоді, разом з іншими чинниками, може бути віднесена до рекомендацій з удосконалення управління інтелектуальним капіталом в Україні. Отже, науково-дослідна діяльність здобувачів ЗВО є невід'ємною умовою розвитку дослідницьких компетентностей, в той час як освітня формує перш за все знання, а в межах

позанавчальної діяльності (наприклад, участь у проєктах, участь в конференціях тощо) здобувачів швидше формуються soft skills та накопичується досвід.

У представленому механізмі фактично центральним компонентом виступають методи розвитку дослідницьких компетентностей, вони залежать від стану освітнього середовища та його характеристик, а також мають відповідати стану людського потенціалу молоді, яка здобуває освіту. В сучасних умовах рекомендовано надавати переваги інтерактивним, тренінговим методам; методам, що передбачають міждисциплінарність та кроскомунікаційність; методам, що охоплюють всі три види діяльності (освітню, науково-дослідну, позанавчальну) тощо.

Слід зазначити, що особливим елементом механізму розвитку дослідницьких компетентностей молоді в освітньому середовищі є мотиваційна складова (рис.1). У попередньому дослідженні [2, с.213] нами було виокремлено дві групи мотивів студентської молоді до наукової діяльності: зовнішні та внутрішні. Наразі очевидно, що цей перелік може бути розширений, крім того, в сучасних умовах - умовах воєнного часу значна частка молоді налаштовані на максимальну залученість у наближенні перемоги, а отже до таких мотиваційних методів може бути додано такі методи, що пов'язані із залученням молоді до вирішення нагальних суспільно важливих завдань на основі розробки інноваційних рішень, продуктів тощо.

Висновки. Управління інтелектуальним капіталом передбачає пошук дієвих засобів його формування, одним з яких вважаємо розвиток дослідницьких компетентностей молоді, що дозволить їй стати розробниками об'єктів інтелектуальної власності та інновацій в різних сферах життєдіяльності суспільства. Запропонований в результаті дослідження механізм потребує подальшого розвитку в напрямі розробки його функціональних частин, а його успішна реалізація може бути забезпечена лише за умови синергетичної взаємодії різних груп стейкхолдерів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. 30 професій і 30 навичок, які будуть актуальні через 10 років в Україні. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/4842-30-profesii-i-30-navychok-iaki-budut-aktualni-cherez-10-rokiv-v-ukraini> (дата звернення: 10.05.2023 р.).
2. Дороніна О.А. Роль наукової діяльності студента у формуванні компетенцій сучасного фахівця в сфері економіки та управління. *Економіка і організація управління*. 2017. № 4 (28). С. 207-215.
3. Зайцева-Чіпак Н. О., Саприкіна М. А., Гондюл О. Д. Future of work 2030: Як підготуватись до змін в Україні. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/07/Future-of-Work-research-Ukr.pdf> (дата звернення: 10.05.2023 р.).
4. Карпенко А.В. Інтелектуальні активи: етимологія поняття та місце в національній інноваційній системі. *Економіка і організація управління*. 2017. № 4 (28). С. 65-80.
5. Клименко І. С., Тарануха О. М., Журавель О. В. Інтелектуальний капітал і ринок інтелектуальної власності в умовах інформаційної економіки: проблеми ідентифікації та оцінки. *Економіка та держава*. 2021. № 5. С. 38-43.
6. Лапін О.В., Коломіна О.Б. Інтелектуальний капітал як важлива складова інноваційних ресурсів підприємства. *Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти*: монографія. Вип. 2/ за ред. д.е.н., доц. Ковтуненко К.В., д.е.н., доц. Є.І. Масленнікова. Херсон: Грінь Д.С., 2017. .С. 848-868.
7. Партин Г.О., Загородній А.Г. Інтелектуальний капітал суб'єкта господарювання: сутність, складники, методи оцінювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2022. Випуск 45. С. 30-41.
8. Праця XXI: філософія змін, виклики, вектори розвитку: монографія/ А.М.Колот, О.О.Герасименко. К.: КНЕУ імені Вадима Гетьмана, 2021. 487 с.
9. Седляр Д.О. Інтелектуальний капітал національної економіки: методичні засади вимірювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. Випуск 2. С. 17-22.
10. Слава С. Перспективи розвитку трикутника знань в Україні. *Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти*: монографія. Вип. 2/ за ред. д.е.н., доц. Ковтуненко К.В., д.е.н.,

доц. Є.І. Масленнікова. Херсон: Грінь Д.С., 2017. .С. 190-205.

11.Шестаковська Т.Л., Яровой Т.С. Управління інтелектуальним капіталом країни: світовий досвід та вітчизняні реалії. *Вчені записки Університету «КРОК»* . 2020. №3 (59). С. 89-96.

REFERENCES

1. 30 profesii i 30 navychok, yaki budut aktualni cherez 10 rokiv v Ukraini. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/4842-30-profesii-i-30-navychok-iaki-budut-aktualni-cherez-10-rokiv-v-ukraini> (data zvernennia: 10.05.2023 r.).

2. Doronina O.A. Rol naukovoi diialnosti studenta u formuvanni kompetentsii suchasnoho fakhivtsia v sferi ekonomiky ta upravlinnia. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 2017. № 4 (28). S. 207-215.

3. Zaitseva-Chipak N. O., Saprykina M. A., Hondiul O. D. Future of work 2030: Yak pidhotuvatys do zmin v Ukraini. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/07/Future-of-Work-research-Ukr.pdf> (data zvernennia: 10.05.2023 r.).

4. Karpenko A.V. Intelektualni aktyvy: etymolohiia poniattia ta mistse v natsionalnii innovatsiinii systemi. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*. 2017. № 4 (28). S. 65-80.

5. Klymenko I. S., Taranukha O. M., Zhuravel O. V. Intelektualnyi kapital i rynek intelektualnoi vlasnosti v umovakh informatsiinoi ekonomiky: problemy identyfikatsii ta otsinky. *Ekonomika ta derzhava*. 2021. № 5. S. 38-43.

6. Lapin O.V., Kolomina O.B. Intelektualnyi kapital yak vazhlyva skladova innovatsiinykh resursiv pidpriemstva. Innovatsiina ekonomika: teoretychni ta praktychni aspekty: monohrafiia. Vyp. 2/ za red. d.e.n., dots. Kovtunenکو K.V., d.e.n., dots. Ye.I. Maslennikova. Kherson: Hrin D.S., 2017. .S. 848-868.

7. Partyn H.O., Zahorodnii A.H. Intelektualnyi kapital subiekta hospodariuvannia: sutnist, skladnyky, metody otsyniuvannia. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2022. Vypusk 45. S. 30-41.

8. Pratsia XXI: filosofiiia zmin, vyklyky, vektory rozvytku:monohrafiia/ A.M.Kolot, O.O.Herasymenko. K.: KNEU imeni Vadyma Hetmana, 2021. 487 s.

9. Sedliar D.O. Intelektualnyi kapital natsionalnoi ekonomiky: metodychni zasady vymiriuvannia. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*. 2014. Vypusk 2. S. 17-22.

10.Slava S. Perspektyvy rozvytku trykutnyka znan v Ukraini. Innovatsiina ekonomika: teoretychni ta praktychni aspekty: monohrafiia. Vyp. 2/ za red. d.e.n., dots. Kovtunenکو K.V., d.e.n., dots. Ye.I. Maslennikova. Kherson: Hrin D.S., 2017. .S. 190-205.

11.Shestakovska T.L., Yarovoi T.S. Upravlinnia intelektualnym kapitalom krainy: svitovyi dosvid ta vitchyzniani realii. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»* . 2020. №3 (59). S. 89-96.